

Безп'ята Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки сільського господарства Миколаївського державного аграрного університету

УДК 330.332:338.43(477.73)

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНУ СФЕРУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ANALYSIS STRUCTURE OF CAPITAL INVESTMENTS IN AGRICULTURE MYKOLAIV REGION

У статті охарактеризована структура капітальних інвестицій залежно від класифікаційних ознак та напрямків їх використання, розрахована технологічна структура та структурні зрушення капітальних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області.

The article described the structure of capital investments depending on the classification of signs and directions of their use, designed technological structure and structural changes in capital investment in agriculture, Mykolaiv region.

Ключові слова: *інвестиції, структура капітальних інвестицій, аграрна сфера, структурні зрушення, квадратичні коефіцієнти структурних зрушень.*

ВСТУП

Як свідчить досвід, ефективне реформування національної економіки країни можливе лише на основі активізації інвестиційної діяльності, істотного збільшення обсягу інвестицій та оптимальне формування всіх джерел інвестування. Успішний розвиток підприємництва у будь-якій сфері економіки залежить від раціонального та ефективного використання ресурсів господарюючими суб'єктами, тобто інвестицій, в першу чергу, повинні здійснюватися у придбання, залучення та відтворення ресурсної бази.

Виробництво сільськогосподарської продукції в Україні значною мірою залежить від темпів та пропорцій інвестицій для впровадження найновіших перевірених досвідом й екологічно чистих технологій виробничої та переробної сфери. Без прогресивних технологій, новітньої техніки та інших інновацій суттєво підвищити рівень економічної ефективності агропромислового виробництва нікому ще не вдавалось. Для створення стійкого та надійного функціонування аграрної сфери необхідні великі капітальні вкладення в матеріально-технічну базу і не менші інвестиції для вирішення невідкладних завдань соціального розвитку села [4].

Питання теорії і практики інвестицій, формування джерел їх фінансування, дослідження інвестиційної діяльності підприємств вивчали зарубіжні та вітчизняні вчені Дж. Бейлі, В. Беренс, І.О. Бланк, В.І. Благодатний, В.Г. Блохіна, П.І. Гайдучький, О.І. Гутуров, І.О. Іващук, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, О. В. Кущина, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин, та багато інших. У публікаціях згаданих вчених значна увага приділяється вивченню інвестиційної привабливості аграрної сфери, державному управлінню інвестиційними процесами, формуванню умов інвестування, аналізуються проблеми спаду

обсягів інвестиційних потоків тощо. Проте незважаючи на значну кількість наукових праць із означеної проблеми та певні досягнення в її вирішенні, ще залишається частина питань, які вимагають подальшого вивчення, узагальнення та удосконалення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної статті є дослідження структури капітальних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області, виявлення основних проблем, які впливають на технологічну структуру капітальних інвестицій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інвестиції визначають темпи розвитку агропромислового виробництва, вони є могутнім стимулом для розвитку науково-технічного прогресу. Функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, як правило, пов'язане з інвестиційною діяльністю. Економічна ефективність будь-якого виду витрат являє собою відношення отриманого чи очікуваного ефекту до суми вкладених засобів. Ефективність капітальних вкладень в виробництво в кінцевому результаті виражається збільшенням прибутку, продуктивності праці при збільшенні об'єму продукції чи покращенню її споживчих якостей. В основному інвестиції в економічно розвинутих країнах направляються на вирішення саме цих завдань, які забезпечують освоєння нових ринків збуту або збереження місця на вже освоєному ринку [1].

Інвестиції (капітальні вкладення) – це сукупність витрат ресурсів, спрямованих на розширене відтворення, основних фондів усіх галузей народного господарства. Інвестиції відносно новий для нашої економіки термін. У рамках централізованої планової системи використовувалося поняття «валові капітальні вкладення», під якими розумілися всі витрати на відтворення основних фондів, включаючи витрати на їх ремонт.

Інвестиції більш широке поняття. Воно охоплює і так звані реальні інвестиції, близькі за змістом до нашого терміну «капітальні вкладення», і фінансові (портфельні) інвестиції, тобто вкладення в акції, облігації, інші цінні папери, пов'язані безпосередньо з власником, що дає право на отримання доходів від власності. Фінансові інвестиції можуть стати як додатковим джерелом капітальних вкладень, так і предметом біржової гри на ринку цінних паперів. Але частина портфельних інвестицій вкладення в акції підприємств різних галузей матеріального виробництва за своєю природою нічим не відрізняються від прямих інвестицій у виробництво.

Миколаївська область має значні можливості для розвитку аграрного сектору та перетворення його у високоефективну сферу економіки. Сприятливі ґрунтово-кліматичні передумови, родючі землі та давні хліборобські традиції сприяють подальшому його розвитку, одержанню врожаїв сільськогосподарських культур в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Миколаївщина традиційно вважається одним із регіонів інтенсивного землеробства в Україні та має значні земельні ресурси. Загальна площа сільськогосподарських угідь області перевищує 2 млн. га (займає близько 5% площ України), з яких 1,7 млн. га становить рілля.

Варто зазначити, що обсяги вкладених капітальних інвестицій за 2011 рік в економіку Миколаївської області склали 4822 млн. грн., що на 15% більше обсягів 2009-2010 років.

Основним джерелом фінансування залишаються власні кошти підприємств, які становлять 68% усіх капітальних інвестицій. Їхня питома вага зменшилася проти відповідного періоду минулого року на 2 в.п. Обсяги витрат за рахунок коштів державного бюджету зменшилися на 0,5 в.п. і становлять 3% до загального обсягу капітальних інвестицій, при цьому на 0,7 в.п. збільшилася частка інвестицій, освоєних за рахунок коштів місцевих бюджетів. Збільшились на 2,5 в.п. обсяги витрат, освоєних за рахунок кредитів банків та інших позик.

За 2011 рік підприємствами та організаціями освоєно 4114 млн. грн. інвестицій в основний капітал, що на 10% більше порівняно з 2010 роком.

Інвестиції у сільське господарство та пов'язані з ним послуги склали 734 млн. грн. у 2011 році, що на 60% більше проти попереднього року і склали 17% загального обсягу інвестицій в основний капітал [3].

Залежно від класифікаційних ознак та напрямків використання капітальних інвестицій розрізняють таку їх структуру [2]:

- галузеву;
- територіальну;
- технологічну;
- відтворювальну;
- структуру за формами власності.

Галузева структура характеризує розподіл капітальних інвестицій по галузях і видах виробництв.

Територіальна структура – це співвідношення їх розподілу по економічних районах, областях країни.

Технологічна структура – це співвідношення між основними їх складовими частинами: витратами на будівельно-монтажні роботи, вартістю обладнання, машин і механізмів, іншими капітальними затратами.

Відтворювальна структура – відображає співвідношення довгострокових витрат на нове будівництво, розширення, реконструкцію і технічне переоснащення, тобто форми відтворення основних фондів.

Структура за формами власності – свідчить про значне переважання державних інвестицій над приватними. Поки що вони є домінуючими, але з ростом приватизації, акціонуванням державних підприємств має зростати частка приватного капіталу в загальному його обсязі [2].

Для об'єктивної оцінки капітальних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області в нинішніх умовах господарювання, необхідно провести детальний аналіз структури капітальних інвестицій, який дозволяє виявити основні тенденції їх зміни.

Структура будь-якої статистичної сукупності динамічна. І зміна часток окремих складових частин сукупності – це наслідок структурних зрушень [5].

Структурні зрушення оцінюють за допомогою абсолютних і відносних характеристик динаміки:

- абсолютного приросту j -ї частки в процентних пунктах:

$$\Delta d_j = d_{j1} - d_{j0}; \quad (1)$$

- темпу зростання j -ї частки:

$$Kd_j = d_{j1} / d_{j0}. \quad (2)$$

Проаналізуємо технологічну структуру та структурні зрушення капітальних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області (табл. 1).

Таблиця 1

Технологічна структура і структурні зрушення капітальних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області

Показники	Капітальні інвестиції, %		Характеристики структурних зрушень	
	2010 р.	2011 р.	абсолютні	відносні
Інвестиції у матеріальні активи	99,0	99,3	+0,3	1,003
у тому числі				
інвестиції в основний капітал	78,6	76,5	-2,1	0,973
з них				
капітальне будівництво	33,6	32,8	-0,8	0,976
машини, обладнання та транспортні засоби	45,0	43,7	-1,3	0,971
земля	0,8	1,8	+1,0	2,250
існуючі будівлі та споруди	1,4	4,0	+2,6	2,857
нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва	0,6	0,5	-0,1	0,833
довгострокові біологічні активи тваринництва	0,5	0,5	0,0	1,000
інші необоротні матеріальні активи	1,5	1,0	-0,5	0,667
капітальний ремонт	15,6	15,0	-0,6	0,962
Інвестиції у нематеріальні активи	1,0	0,7	-0,3	0,700

Джерело: Дані Головного управління статистики у Миколаївській області

Проведений статистичний аналіз технологічної структури капітальних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області свідчить про те, що найбільшу питому вагу займають інвестиції в основний капітал – 76,5%, що на 2,1 в.п. менше показника минулого року, 15,0% займали витрати на капітальний ремонт. І лише 0,7% – інвестиції в нематеріальні активи.

Ці дані свідчать, що, оскільки збільшення частки одних видів оборотних засобів призводить до зниження частки інших, то сума абсолютних приростів часток дорівнює нулю, а загальний темп зростання – одиниці.

Характеристики структурних зрушень взаємопов'язані:

$$\Delta d_j = d_{j0}(Kd_j - 1). \quad (3)$$

Очевидно, що для складових частин, де темп зростання $Kd > 1$, абсолютний приріст Δd додатній і, навпаки, при $Kd < 1$ – від'ємний.

Абсолютні прирости і темпи зростання часто непропорційні одне одному, тому при вивченні структурних зрушень доцільне комплексне використання абсолютних і відносних характеристик [5].

Як узагальнюючі характеристики інтенсивності структурних зрушень застосовують лінійний l_d і квадратичний σ_d коефіцієнти. Їх обчислюють на основі абсолютних приростів часток Δd , тобто

$$\bar{l}_d = \frac{\sum |d_{j1} - d_{j0}|}{n}; \quad (4)$$

$$\sigma_d = \sqrt{\frac{\sum (d_{j1} - d_{j0})^2}{n}}. \quad (5)$$

Знаючи темпи зростання часток, обчислюють квадратичний коефіцієнт, який порівняно з іншими чутливіше реагує на зміни в структурі [5], за формулою

$$\sigma_{k_d} = \sqrt{\frac{\sum (d_{j1} - d_{j0})^2}{d_{j0}}} = \sqrt{\sum (Kd_j - 1)^2 * d_{j0}}. \quad (6)$$

Обчислимо квадратичні коефіцієнти структурних зрушень, використавши дані таблиці 2.

Таблиця 2

Розрахунок квадратичних коефіцієнтів структурних зрушень

Показники	Абсолютний приріст $\Delta d_j = d_{j1} - d_{j0}$	$(d_{j1} - d_{j0})^2$	$\frac{(d_{j1} - d_{j0})^2}{d_{j0}}$
Капітальне будівництво	-0,8	0,64	0,019
Машини, обладнання та транспортні засоби	-1,3	1,69	0,038
Земля	1,0	1,00	1,250
Існуючі будівлі та споруди	2,6	6,76	4,829
Нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва	-0,1	0,01	0,017
Довгострокові біологічні активи тваринництва	0,0	0,00	0,000
Інші необоротні матеріальні активи	-0,5	0,25	0,167
Капітальний ремонт	-0,6	0,36	0,023
Інвестиції у нематеріальні активи	-0,3	0,09	0,090
Разом	0,0	10,8	6,432

Джерело: Власні розрахунки

Згідно з розрахунками:

$$\sigma_d = \sqrt{\frac{10,8}{9}} = 1,10;$$

$$\sigma_d = \sqrt{6,432} = 2,54\%.$$

Величини зведених абсолютних і відносних квадратичних коефіцієнтів структурних зрушень свідчать, що структура капітальних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області у середньому змінювалася на 1,1 відсоткових пункта, або 2,54%.

Загалом за період 2010-2011 років у структурі капітальних інвестицій відбулися незначні зміни.

ВИСНОВКИ

Статистичні методи та прийоми аналізу дозволяють проводити дослідження структури інвестицій в динаміці, оцінювати структурні зрушення, виявляти і характеризувати основні тенденції розвитку динаміки. Для цього використовуються дві групи показників: показники, які основані на різницях між питомими вагами однойменних структур сукупності (абсолютний приріст питомої ваги), показники, котрі базуються на відношеннях питомих ваг однорідних частин сукупності (темп росту питомої ваги, середньорічний темп росту питомої ваги).

Технологічна структура капітальних вкладень характеризує частку витрат на будівельно-монтажні роботи; придбання устаткування, техніки, інструментів та інвентаря, капітальний ремонт, інші капітальні витрати та інвестиції у нематеріальні активи. Слід зазначити, що для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва важливе значення має поліпшення технологічної структури капітальних вкладень за рахунок зростання питомої ваги витрат на придбання активної частини основних фондів.

Література

1. Борейко І.П. Оцінка інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки / І.П. Борейко // Економіка АПК. – 2009. – №12. – С.68-74.
2. Величко В.В. Економіка підприємства: конспект лекцій / В.В. Величко // Харків: ХНАМГ, 2004. – 114 с.
3. Головне управління статистики у Миколаївській області. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
4. Крижанівський О.В. Основні перешкоди залученню інвестицій в АПК України / О.В. Крижанівський О.В. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2009. – №17. – С. 303-309.
5. Статистика: Підручник / А.В. Головач, А.М. Єріна, О.В. Козирєв та ін.; За ред. А.В. Головача, А.М. Єріної, О.В. Козирєва. – К.: Вища шк., 1993. – 623 с.: іл.